

компьютерных технологий позволит обеспечить не только *качественную* реализацию самого процесса обучения, но и *оперативное* контролирование, анализирование и корректирование всех его этапов. Отличительной чертой предложенного подхода является распространение кибернетических принципов на процесс обучения, их интеграция. Все это позволит повысить *качество подготовки* специалистов как в стенах учебных заведений, так и при самостоятельном обучении.

Таким образом, представленная схема процесса обучения концентрирует внимание на его основных этапах, включая этапы обратной связи, позволяет комплексно с системных позиций анализировать и вносить изменения в составляющие этого процесса, а также уточняет суть самостоятельной и индивидуальной работы.

Литература: 1. Педагогический энциклопедический словарь / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад. – М.: Большая российская энциклопедия, 2003. – 528 с. 2. Ситаров В. А. Дидактика. – М.: ACADEMIA, 2002. – 368 с. 3. Гулятьев А. К. Macromedia Authorware 6.0. Разработка мультимедийных курсов. — СПб.: Учитель и ученик: КОРОНА принт, 2002. – 400 с.

Стаття надійшла до редакції
27.10.2006 р.

УДК 336.22

Гончарук С. В.

ОПЕРАЦІЇ З ОФШОРНИМИ КОМПАНІЯМИ ЯК ОДИМ ІЗ МЕТОДІВ ПОДАТКОВОГО ПЛАНУВАННЯ

The article reflects about the importance of means of planning of tax expenditures. The practice of use of off-shore companies for tax minimization purposes is highlighted and summarized. Dynamics of goods turnover and attraction of investments are analyzed. Analysis of practicability of setting up an off-shore zone in a separate region of Ukraine is proposed.

Держава, як і будь-який суб'єкт господарювання, потребує фінансових ресурсів для належного виконання своїх основних функцій. Законом України "Про державний бюджет України на 2006 рік" передбачено, що з 124,9 млрд. грн. очікуваних доходів податкові надходження складатимуть 89,7 млрд. грн. або 72% [1]. Як стверджують фахівці-податківці, план наповнення держбюджету в 1 кварталі 2006 року виконаний на 65% через мінімізацію сплати податків найбільшими українськими підприємствами [2]. Недосконалість податкового законодавства, значне податкове навантаження, непослідовність у діях контролюючих органів, недовіра до органів влади стимулюють українські підприємства направляти значні людські, часові та фінансові ресурси на розробку схем податкового планування з метою мінімізації податкових платежів. Саме тому проблема пошуку компромісу між інтересами держави та інтересами платників податків стає найбільш актуальною для країн зі слабкою економікою, до яких сьогодні належить і Україна. Нехтування інтересами платників податків з боку держави призводить до спрямування підприємствами значної частини фінансових потоків у "тіньовий сектор" економіки. З іншого боку, нехтування інтересів держави з боку платників

податків призводить до кризи у виконанні державою своїх соціальних, політичних, економічних та оборонних функцій.

Українські та іноземні фахівці вважають податкове планування однією з основних функцій фінансового менеджменту і розрізняють 3 основних механізми зменшення податкових витрат: ухилення від сплати податків (tax evasion), обхід податків (tax avoidance), податкове планування (tax planning) [3]. Ухилення від сплати податків має найбільші економічні вигоди для суб'єкта господарювання, несе найбільший ризик, наносить максимальні збитки державі та суспільству, а також є приводом для застосування державою кримінального переслідування. Обхід сплати податків приносить суб'єкту господарювання середній або мінімальні економічні вигоди, несе середній рівень ризику, наносить мінімальні збитки державі та суспільству, стає приводом до адміністративних чи податкових санкцій з боку держави. Податкове планування приносить суб'єкту господарювання середній рівень економічних вигод, є найменш ризикованим, а збитки держави можуть бути як мінімальними, так і максимальними. Крім того, це також стає приводом до податкових санкцій з боку держави [3]. Прикладами ухилення від сплати податків є приховування інформації щодо об'єктів оподаткування або фальсифікація документів податкової звітності, прикладами обходу сплати податків фахівці називають уникнення від здійснення тих операцій, які призводять до сплати податків або спрямовування зусиль на отримання доходу в тих формах, за якими встановлені пільги. Прикладом податкового планування — вибір між спрощеною та звичайною системами оподаткування, зміна організаційної структури бізнесу з метою зменшення податкових виплат [3]. Тому звертаємо увагу на дві сфери податкового планування, які запропонували В. Бабанін, Н. Вороніна, а саме: податкове планування в межах країни та податкове планування за межами національного кордону [3].

Одним із методів податкового планування за межами національного кордону є використання різних у оподаткуванні між різними країнами шляхом проведення операцій з офшорними компаніями. На особливу увагу заслуговують дослідження фахівців, які вважають, що в умовах глобалізації та у зв'язку зі зростанням економічної залежності між окремими країнами не обачно недооцінювати роль офшорів у світовій економіці. Наприкінці ХХ ст. майже половина світового руху капіталів у прямій та позиковій формі проходили через офшорні компанії [4].

Правові та економічні питання створення та функціонування офшорних компаній висвітлюються у наукових працях українських фахівців, а саме: І. Літвінчук [5], В. Вол [6], О. Гарасюк [4], Ю. Уманців, Ю. Швед [7], В. Марчак, Т. Шахматова [2]. Проблеми взаємодії російських підприємств з офшорними компаніями вивчали такі російські фахівці: В. Бабанін, Н. Вороніна [3], А. Зінченко, Л. Куралін [8], О. Курноскіна [9]. У роботах цих авторів досліджуються переваги та недоліки створення офшорних компаній у різних країнах, правовий статус офшорних компаній, практичні схеми податкового планування з використанням офшорних компаній, світовий досвід щодо заснування окремими країнами офшорних зон для власного соціально-економічного розвитку. Разом з тим слід зауважити, що у більшості доступних фахових праць українських, російських та інших науковців не систематизовані наукові методи щодо вивчення передумов, механізмів і наслідків створення офшорної зони для соціального, економічного та політичного стану окремої території (регіону), на якій розташована офшорна зона, а також країни, до якої належить такий регіон, та для світової економіки в цілому. З точки зору автора, вирішення цього питання передбачає постановку ряду завдань науково-теоретичного, методичного та практичного характеру, а саме: аналіз вітчизняного досвіду економічних відносин з офшорними компаніями;

вивчення зарубіжного досвіду формування та функціонування офшорних зон на окремих територіях; обґрунтування можливості його використання в умовах інтеграції України до світового співтовариства;

обґрунтування необхідності здійснення критичного аналізу методичних рекомендацій щодо розробки техніко-еконо-

мічного обґрунтування доцільності запровадження і функціонування офшорної зони в окремому регіоні України.

Враховуючи викладене вище, слід звернути увагу на конкретний стан справ в українській державі. Так, українські підприємства здійснюють активну співпрацю з компаніями, які зареєстровані в офшорних зонах. Кабінет Міністрів України щорічно публікує перелік офшорних зон, при імпорті товарів з яких, згідно зі статтею 18 пункту 3 Закону України "Про оподаткування прибутку підприємств", до складу валових витрат підприємства включається тільки 85% фактичних витрат [10]. У табл. 1 і 2 наведені обсяги торгівлі товарами у 2005 і 2006 роках з офшорними зонами, які входять до переліку Кабміну [11; 12].

Як свідчать дані табл. 1 та 2, частка торгівлі товарами з офшорними зонами, які визначені переліком Кабміну [11; 12] незначна і становить близько 1 – 2% від загальної суми експортних операцій та практично відсутня у загальній сумі імпорту. За темпами зростання експорту-імпорту першу позицію займає Ліберія, за обсягами товарообороту — Британські Віргінські острови та Кіпр.

Таблиця 1

Географічна структура експорту товарів у 2005 та 2006 роках, млн. дол. США*

Офшорні зони	2005 рік	1 квартал 2006 року	Екстраполювано на 2006 рік	Темп зростання
	Сума	Сума	Сума	%
Усього	34 286,75	7 987,08	31 948,32	93
Британські Віргінські острови	261,02	109,18	436,72	167
Кіпр	217,54	29,69	118,76	55
Беліз	14,99	0,20	0,8	5
Барбадос	11,77	1,61	6,44	55
Бахрейн	5,86	0,03	0,12	2
Сент-Вінсент і Гренадини	4,58	0,42	1,68	37
Сейшели	3,52	0,01	0,04	1
Сент-Кітс і Невіс	2,95	0,10	0,4	14
Ліберія	1,45	0,80	3,2	221
Інші офшорні зони	2,39	0,19	0,76	32
Разом за офшорними зонами	526,07	42,23	168,92	32

*Побудовано автором за даними Держкомстату

Таблиця 2

Географічна структура імпорту товарів у 2005 та 2006 роках млн. дол. США*

Офшорні зони	2005 рік	1 квартал 2006 року	Екстраполювано на 2006 рік	Темп зростання
	Сума	Сума	Сума	%
Усього	36 141,09	9 756,29	39 025,16	108
Британські Віргінські острови	0,75	0,04	0,16	21
Кіпр	4,83	2,48	9,92	205
Беліз	0,14	0	0	0
Барбадос	0,15	0,04	0,16	107
Бахрейн	0	0	0	0
Сент-Вінсент і Гренадини	0	0	0	0
Сейшели	0,82	0,07	0,28	34
Сент-Кітс і Невіс	0,02	0	0	0
Ліберія	1,43	1,98	7,92	554
Інші офшорні зони	1,48	0,41	1,64	111
Разом за офшорними зонами	9,62	5,03	20,12	209

*Побудовано автором за даними Держкомстату

Доцільно звернути увагу на те, що дані, наведені у табл. 1 та 2, не відображають наявну картину товарообороту з офшорними зонами. Це пояснюється тим, що, по-перше, дані Держкомстату не враховують товарообороту у "тіньовому" секторі економіки, а саме не задекларований товар під час його експорту або імпорту; по-друге, в зазначеному переліку Кабміну [11; 12] відсутні країни, які мають на своїх територіях офшорні зони, наприклад: Російська Федерація (республіка Калмикія, муніципалітет Углич), Канада (провінція Нью-Брунсуік), США (штати Вайомінг, Делавер, Флорида), Швейцарія (кантон Цуг), Китай (регіон Гонконг), Ірландія та ін. [7]. За даними Міністерства фінансів близько 41% українського експорту здійснюється через компанії, зареєстровані в офшорних зонах, а втрати держбюджету від таких операцій у 1 кварталі 2006 року Мінфін оцінив у 2,5 млрд. грн. [2].

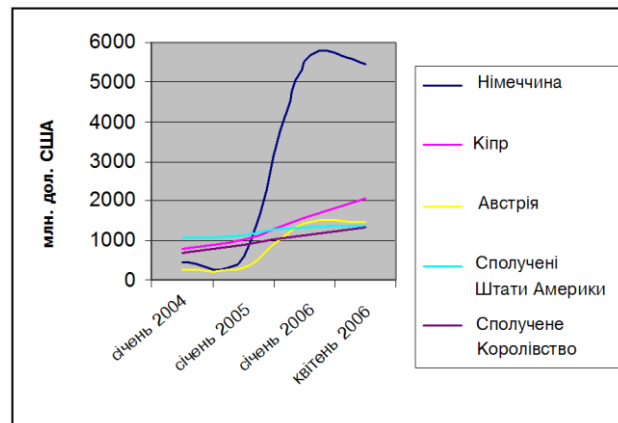
Іншим показником залучення країни до операцій з офшорними зонами є іноземні інвестиції. У табл. 3 наведена структура залучених прямих іноземних інвестицій в Україну протягом 2004 – 2006 рр., а на рисунку їх динаміка.

Таблиця 3

Структура прямих іноземних інвестицій в Україну, млн. дол. США*

Країна	1.04.2006		1.01.2006		1.01.2005		1.01.2004	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Усього	17 399,20	100	16 375,20	100	8 353,90	100	6 657,60	100
Німеччина	5 466,20	31	5 505,50	34	631,60	8	441,40	7
Кіпр	2 069,50	12	1 562,00	10	1 035,60	12	779,20	12
Австрія	1 489,20	9	1 423,60	9	345,60	4	252,10	4
Сполучені Штати Америки	1 383,80	8	1 374,10	8	1 153,70	14	1 074,80	16
Сполучене Королівство	1 341,40	8	1 155,30	7	895,90	11	686,10	10
Російська Федерація	873,80	5	799,70	5	457,50	5	377,60	6
Нідерланди	888,80	5	721,80	4	548,30	7	463,90	7
Британські Віргінські острови	678,00	4	688,70	4	543,80	7	381,00	6
Швейцарія	395,60	2	445,90	3	411,30	5	319,50	5
Інші країни	2 812,90	16	2 698,60	16	2 330,60	28	1 882,00	28

*Побудовано автором за даними Держкомстату

Побудовано автором за даними Держкомстату

Рис. Динаміка залучень прямих іноземних інвестицій в Україну

Як свідчать дані табл. 3, станом на 01.04.2006 прями іноземні інвестиції з країн, які входять до переліку офшорних зон Кабміну [11; 12] (Кіпр та Британські Віргінські острови), становлять 2,7 млрд. дол. США або 16% від загального обсягу ін-

вестицій. Інвестиції з країн, які мають на своїх територіях офшорні зони (США, Російська Федерація, Нідерланди, Швейцарія), становлять 3,5 млрд. дол. США або 20% від загального обсягу інвестицій. Отже, з 9 країн, найбільших за обсягом прямих іноземних інвестицій в економіку України, 6 країн є офшорними зонами або мають на своїх територіях офшорні зони.

За динамікою зростання інвестицій (див. рисунок) перше місце займає Німеччина, у зв'язку з реприватизацією "Криворіжстали", друге місце займає Кіпр.

Українські фахівці зазначають, що органи державної влади негативно ставляться до підприємств та установ, зареєстрованих в офшорних зонах (наприклад заборона на інвестування в державні компанії "Укртелеком", "Укррудпром") [5]. Проте таке ставлення є свідченням порушення права підприємств, оскільки такі підприємства лише зареєстровані в офшорних зонах, але будь-яких правопорушень у сфері економічної діяльності за ними не встановлено [5].

Зазначимо, що ще у 2001 році одним із українських дослідників було проведено аналіз передумов та економічної доцільності формування офшорних зон в Україні [4]. О. Гарасюк підкреслив, що незважаючи на вигідне геополітичне, географічне положення, зручне розміщення щодо часових поясів, такі фактори, як політична нестабільність, недосконалість законодавства, соціально-економічний стан роблять створення в Україні офшорної зони економічно недоцільним [4]. Наведені автором фактори впливають не тільки на доцільність створення офшорної зони, але і на економічну доцільність підприємництва в цілому. Але, незважаючи на всі ці фактори, підприємництво в Україні активно розвивається, значні фінансові ресурси інвестуються в розвиток бізнесу, частина з яких надходить з офшорних зон.

Таким чином, економічні відносини українських підприємств з офшорними компаніями позитивно впливають на фінансовий стан підприємств, а створення офшорної зони на території окремого регіону може стати компромісом між інтересами держави та інтересами платників податків. Для подальшого вивчення цього питання необхідне проведення критичного аналізу методичних рекомендацій щодо розробки техніко-економічного обґрунтування доцільності запровадження і функціонування офшорної зони в окремому регіоні України.

Література: 1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2006 рік" // www.rada.gov.ua. 2. Марчак В. Бюджет ушел на острова / В. Марчак, Т. Шахматова // Інвестгазета. – 2006. – №13. – С. 1. 3. Бабанин В. А. Организация налогового планирования в российских компаниях / В. А. Бабанин, Н. В. Воронина // Финансовый менеджмент. – 2006. – №1. – С. 23. 4. Гарасюк О. А. Передумови та економічна доцільність формування офшорних зон в Україні. Дис. канд. екон. наук: 08.10.01. – К., 2001. – 228 с. 5. Літвінчук І. А. Правове становище офшорних і вільних економічних зон: Науково-практичний посібник. – К.: Видавель Фурса С. Я., КНТ, 2006. – 296 с. 6. Вол В. Офшорний бізнес: за і проти // Вісник податкової служби України. – 2000. – №30. – С. 23. 7. Уманців Ю. М. Офшорне підприємництво у сучасній економіці: Моногр. / Ю. М. Уманців, Ю. А. Швед. – К.: Атіка, 2004. – 144 с. 8. Зинченко А. Энциклопедия офшорного бизнеса / А. Зинченко, Л. Куралин. – М.: НПК-Веста, 2000. – С. 9. 9. Курносина О. Г. Офшорные компании. Новые схемы налогового планирования. – М.: ООО "Журнал "Горячая линия бухгалтера", 2006. – 160 с. 10. Закон України "Про оподаткування прибутку підприємств" // ВВР. – 1995. – №4. – С. 28. 11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003р. №77-р. // www.rada.gov.ua. 12. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2005р. №82-р "Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2003 р. №77-р." // www.rada.gov.ua

УДК 658.51

Верещагіна Г. В.

АНАЛІЗ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

The article deals with theoretical generalization and new solution of the scientific tasks connected with the determination of the innovative enterprise activity signs under modern economic conditions. Relying on the carried out research it's possible to speak about the necessity of filling up the set of signs of the enterprise innovation activity with the new set of signs.

Сталий розвиток промислових підприємств є важливою проблемою сучасної української економіки, яка зумовлює необхідність поглиблених удосконалень інноваційного управління. При цьому наявна система показників інноваційної діяльності потребує вдосконалення з метою доповнення показниками, використання яких дає змогу підвищити рівень прийняття управлінських рішень у інноваційній діяльності.

Система показників інноваційної діяльності вітчизняних підприємств на сучасному етапі визначається головним чином формами статистичної звітності №1-інновація "Обстеження технологічних інновацій промислового підприємства" та №2-пром(інновація) "Звіт про інноваційну активність промислового підприємства", визначенню системи показників інноваційної діяльності як окремій темі присвячена досить обмежена кількість наукових робіт.

Заходи державних програм прогнозування науково-технологічного та інноваційного розвитку свідчать про недостатність використаних методів прогнозування, які спираються на застосування існуючої системи показників інноваційної діяльності. Усе це, а також необхідність доповнення показників інноваційної діяльності низкою показників, які повинні використовуватися не тільки з метою зовнішнього обліку, але й внутрішнього обліку, а також з метою розробки та ухвалення управлінських рішень, обумовлюють актуальність обраної теми.

Інноваційна діяльність — одна з форм інвестиційної діяльності, яка здійснюється з метою впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво і соціальну сферу [1].

Згідно з законом "Про інноваційну діяльність", інновації — новостворені (застосовані) і(або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і(або) соціальної сфери [2].

Законом визначені головні принципи інноваційної політики, до яких, зокрема, відносяться [3]: визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку; формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності; ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності. Державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється різними шляхами, зокрема: шляхом створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності; фінансової підтримки виконання інноваційних проектів; встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності. Для поліпшення інноваційної діяльності ухвалено низку законодавчих та нормативно-правових актів [2 – 7].